

■ **recensió**

REVISTA D'HISTÒRIA DE LA FILOSOFIA CATALANA,
Números 9/10, 2015 | Print ISSN 2014-1572 / Online ISSN 2014-1564
P. 127-129
<http://revistes.iec.cat/index.php/JOCIH>

Xavier Serra: *La filosofia en la cultura catalana* Afers, Catarroja, 2013, 210 pp.

Sal·lus Herrero

Societat de Filosofia del País Valencià
salus_gomar@hotmail.com

Als seus assaigs sobre la nova historiografia filosòfica que es consolida als Països Catalans, Xavier Serra marca distàncies, delimita, defineix, desbudella, inspecciona i analitza tots els racons de la història de la filosofia catalana, des dels pensadors més o menys «il·lustres» fins als més o menys «subalterns». Més que inspeccionar-la, exhuma i dissecciona la filosofia, com una despulla, amb mirada d'entomòleg per arribar als racons més obscurs. Escodrinya fins i tot la producció del filòsof acadèmic més epigonal, o les traduccions engegades per la Fundació Bernat Metge de Cambó, per analitzar les petjades que han deixat fins avui dia i deixar constància de les conseqüències de les ferides de la Guerra Civil, de l'exili i de la repressió franquista, que intentà soterrar la cultura catalana sencera. «Foren moltes les coses que quedaren debolides amb l'arribada del franquisme», anota Serra.

Al prefaci comença dient: «La filosofia catalana contemporània —amb això suposo ja hi deu comptar el lector— ha estat una filosofia epigonal, subalterna, de molt feble espenta especulativa. Una filosofia, al capdavant, d'imitadors i divulgadors —sumits, a més en un ambient dominat pels recels i les pervivències artrítics.» Com deia Nietzsche, el pensament és un afer sobretot de budells, de cos, biològic; es pensa, sovint o sempre, amb la sang i el fetge, tot i que s'intenta disfressar per «civilitat». No obstant això, l'afirmació contundent de Xavier Serra sobre la feblesa de la filosofia en la cultura catalana —de condició subalterna i epigonal—, en comptes de ser matisada o assuavida, és reafirmada amb «les excepcions a la regla» (que no ho són): «Un d'Ors, un Fuster, un Pujols —inclassificable— ni tan sols poden ser considerats 'filòsofs', en la mesura que no s'ajusten a les normes i les rutines del 'gènere'.» Serra assenyalava que la major part dels especialistes del ram s'han limitat, amb major o menor retard, a seguir les petjades dels corrents i escoles sorgits a les Illes Britàniques o als Estats Units, a la França metropolitana, a Alemanya i a l'Àustria anterior al 1939. Seguint Fuster, fins i tot imitant la seua «vivacitat», anota que «la llengua és un

factor decisiu a l'hora d'explicar aquesta exclusivitat geogràfica. Desestimat el llatí com a instrument de comunicació intel·lectual, uns idiomes —l'anglès, el francès, l'alemany— assoliren per als tràmits de cultura unes possibilitats pletòriques (...). Les disquisicions [filosòfiques] dels darrers segles s'han desenvolupat dins d'aquestes llengües. I no sempre resulta fàcil ni diàfan el trasllat a d'altres idiomes.» Traslladar els escrits del francès, anglès o alemany al català, però, no hauria d'ésser un esforç tan complex si no hi haguessin unes altres causes més profundes que ens han ajudat a ensorrar i arruïnar les nostres possibilitats filosòfiques i literàries. Com precisa Serra, «les altres causes de la subsidiarietat caldrà cercar-les en els condicionaments polítics i religiosos, o en els avatars de l'organització academicosocial i els marges de maniobra editorial...»

Ara bé: partint d'aquests supòsits, tanta atenció reclamen les individualitats excel·lents com els infames, els al·licients de qualsevol índole com les rèmores i les inèrcies. Evidentment, la imatge que en resulta, en el cas de les cultures subsidiàries, no s'ajusta a l'esquema de la «història universal». I està exempta de la «viscositat dels panegírics».

Hi ha diagnòsi en el capítol «Obrir o tancar fronteres» sobre el cretinisme imperant al País Valencià en el segle XIX (el Principat no se'n salva tampoc): un cretinisme «molt dens, densíssim, impossible de rompre. Fou un cretinisme que envaï totes les institucions del país (...). Per a Fillol, catedràtic de 'Literatura general y española', la 'llengua nativa' era una desgràcia i un vici d'origen.» En «Notes per a una rectificació» i «La filosofia al País Valencià entre el 1919 i el 1939», entre d'altres coses, se'ns explica la reivindicació fallida de l'humanisme de Joan Lluís Vives a la postguerra. I encara hi ha «La filosofia catalana durant la II República i les primeres dècades del franquisme», «Les traduccions de filosofia en català (1900-1960)» (Joan Crexells, Carles Cardó, Jordi Arquer), «Les traduccions d'assaig en l'edició catalana contemporània» (Jordi Solé Turà, Miquel Adrover, Joan Francesc Mira, Josep Palàcios i Joan Fuster, Josep Lluís Blasco, Joan Leita, Gustau Muñoz, Manuel Carbonell, etc.). Serra també indica la procedència dels escrits i proporciona una extensa bibliografia sobre filosofia catalana.

Una possible conclusió sobre les traduccions, que paga la pena traslladar a l'àmbit polític que «s'obrí» durant la «transició», és que «amb els estatuts d'autonomia de les Balears, de Catalunya, del País Valencià, s'havia obert, de manera insuficient, però real, una possibilitat clausurada feia molts anys: l'ensenyament: les universitats, els instituts, les escoles de qualsevol classe. Calia atendre a unes noves necessitats, aquesta vegada estrictament doctes. Parlar de 'normalitat cultural' seria excessiu, i desplaçat. La 'normalitat' de què gaudim —i en la mesura que en gaudim— resulta esfereïdorament anòmala i precària. I, per això, era necessari evitar qualsevol forma de badoqueria.» Durant la dictadura, s'havien prohibit els llibres en català, s'havia prohibit en molts camps l'idioma, s'havien

prohibit les traduccions, i quan permeteren algun llibret havia de ser devocionari o localisme folkloritzant, perquè restés clar que la nostra llengua només aprofitava per exaltar —des de la part «particularista»— el «tot» de la pàtria espanyola, acastellanada, l'única nació, llengua i cultura de l'estat amb dret de pervivència i d'universalitat. Com passa ara mateix al País Valencià, a la Franja i a les Illes (i comencen a intentar que passi al Principat), el procés d'extermini continua per completar els propòsits que restaren a mitges durant el règim dictatorial anterior.

Del llibre de Serra es remarca que la filosofia catalana contemporània ha estat «de feble empenya especulativa»: «a la fi del segle XX, per tant, la literatura catalana mostrava encara una clara deficiència en l'àmbit de l'assaig. I el dèficit en les traduccions era només un dels aspectes del problema. Massa sovint els autors autòctons es decantaven encara pel castellà en les seves publicacions, cercant una ampliació gairebé il·lusòria de la clientela.» Així acaba el text de Serra, i al meu parer, després de l'anàlisi, de l'exhumació, del diagnòstic i de l'exploració, es posen les bases per construir una filosofia a l'alçada del temps que, a més de dedicar-se a reproduir el museu embalsamat de la història, connectés amb els corrents filosòfics actuals i es preocupés no només d'entendre el món, sinó també de transformar-lo, analitzant els problemes dels totalitarismes actuals, del feminisme, de l'ecologisme, del pacifisme, dels moviments de les nacions sense estat propi, dels moviments socials alternatius de canvi social. Un esforç concret de normalització filosòfica als Països Catalans, al meu parer, seria traduir el *Diccionari de Filosofia* de Ferrater Mora al català. Com si fóssem un país normal, de dones i homes lliures que han de poder estudiar plenament i viure en català (al cinema, als tribunals de justícia, a la notaria, a les classes de filosofia, de física nuclear i telecomunicacions...), com si estiguéssim en democràcia i tinguéssim estructures d'estat propi, tot i que massa sabem que l'Estat espanyol és el nostre enemic exterminador.

